

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Zasady oceniania rozwiązań zadań
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmiot:</i>	Wiedza o społeczeństwie
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Formy arkusza:</i>	MWOP-R0-100.
<i>Termin egzaminu:</i>	7 czerwca 2023 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024 ¹	
Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 1) wyjaśnia [...] wybrane współczesne procesy społeczne. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] wybranych tekstów z zakresu nauk społecznych.	(ZR) II. Różnorodność kulturowa. Zdający: 3) [...] wyjaśnia zjawisko socjalizacji odwróconej. (ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. Zdający: 5) wyjaśnia charakter procesu socjalizacji; podaje przykłady wpływu społecznego w różnych dziedzinach życia [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – podanie poprawnej nazwy.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

socjalizacja odwrócona

Zadanie 1.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 1) wyjaśnia prawidłowości życia społeczno-kulturowego [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] wybranych tekstów z zakresu nauk społecznych.	(ZR) II. Różnorodność kulturowa. Zdający: 1) charakteryzuje społeczeństwa zbieracko-łowieckie, nomadyczne i rolnicze [...]; 3) [...] wyjaśnia zjawisko socjalizacji odwróconej.

Zasady oceniania

- 1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. 2022, poz. 1246).

Przykładowa odpowiedź

Socjalizacja odwrócona jest zjawiskiem charakterystycznym w społeczeństwach, w których dochodzi do nagłych i szybkich zmian oraz do rozwoju technologicznego. Społeczeństwa preindustrialne charakteryzowały się zmianami powolnymi i dlatego nie dochodziło do sytuacji, w której młodsze pokolenie wdrażało starsze do nowych zmieniających się warunków życia.

Zadanie 2.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów [...] popularnonaukowych oraz interpretacji innych źródeł (np. wykresy i schematy) z zakresu przedmiotu.	(ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. Zdający: 2) charakteryzuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – współczesne typy rodziny [...]. (ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 9) interpretuje wyniki badań opinii publicznej [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego argumentu i poprawnego kontrargumentu.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Argument –

Typ 1.: Rodzice samotnie wychowujący dzieci są uznawani za rodzinę przez ok. 90% respondentów.

Typ 2.: Osoby pozostające w związku nieformalnym, ale wychowujące dzieci, były uznawane w 2019 r. przez ponad 3/4 respondentów za rodzinę.

Typ 3.: Małżeństwo bez dzieci jest uznawane za rodzinę przez około 2/3 ankietowanych.

Kontrargument – Osoby pozostające w związku nieformalnym niemające dzieci są uznawane za rodzinę przez mniej niż 1/3 respondentów.

Zadanie 2.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) wykazuje się umiejętnością [...] interpretacji innych źródeł (np. wykresy i schematy) z zakresu przedmiotu.	(ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. Zdający: 2) [...] wyjaśnia problemy związane z realizacją różnych funkcji rodziny w Rzeczypospolitej Polskiej.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne przyporządkowanie czterech nazw.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Rezygnacja z decyzji matrymonialnych mimo posiadania dzieci – dwa spośród: 2, 3, 4.

Wstrzymywanie się od prokreacji – 5, 6.

Zadanie 2.3. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) wykazuje się umiejętnością [...] interpretacji innych źródeł (np. wykresy i schematy) z zakresu przedmiotu.	(ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 9) interpretuje wyniki badań opinii publicznej [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. F

2. F

Zadanie 3.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 1) wyjaśnia [...] wybrane współczesne procesy społeczne. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów [...] popularnonaukowych [...].	(ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. Zdający: 8) Zdający [...] charakteryzuje współczesne społeczeństwo i analizuje jego cechy (otwarte, postindustrialne, konsumpcyjne, masowe i informacyjne).

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnej nazwy.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

społeczeństwo konsumpcyjne

Zadanie 3.2. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów [...] popularnonaukowych oraz interpretacji innych źródeł [...] z zakresu przedmiotu.	(ZR) II. Różnorodność kulturowa. Zdający: 5) analizuje na przykładach zjawisk kulturowych cechy kultury masowej. (ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. Zdający: 8) [...] charakteryzuje współczesne społeczeństwo i analizuje jego cechy (otwarte, postindustrialne, konsumpcyjne, masowe i informacyjne).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – Tak.

Uzasadnienie – Grafika przedstawia kod kreskowy, który symbolizuje uzależnienie ludzi od zakupów, charakterystyczne dla społeczeństwa konsumpcyjnego, o którym mowa w tekście.

Zadanie 4.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 1) wyjaśnia prawidłowości życia społeczno-kulturowego oraz procesy społeczne [...] we współczesnym świecie. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] wybranych tekstów z zakresu nauk społecznych. (ZR) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Zdający: 4) dostrzega perspektywy różnych uczestników życia publicznego.	(ZR) I. Człowiek w społeczeństwie. Zdający: 4) analizuje poznawcze przyczyny stosowania stereotypów i związane z tym niebezpieczeństwa. (ZR) II. Różnorodność kulturowa. Zdający: 5) analizuje na przykładach zjawisk kulturowych cechy kultury masowej. (ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. Zdający: 6) [...] rozpoznaje przyczyny, przejawy i skutki nietolerancji i stygmatyzacji [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Myśl dotyczy dwóch różnych sposobów postrzegania kultury. W jednym z nich kultura ograniczona jest do wytworów kultury wysokiej (jak w tekście 1.) lub kultury elit (jak w oświeceniowej wizji kultury z tekstu 2.), a w drugim sposobie – jak ujęli to autorzy tekstu 2. – do rozszerzonej wizji kultury. Zatem nawet brak kultury (wysokiej) jest kulturą (w jej rozszerzonej wizji).

Zadanie 4.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 2) analizuje różnorodne postawy i zachowania społeczno-polityczne [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] wybranych tekstów z zakresu nauk społecznych. (ZR) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Zdający: 4) dostrzega perspektywy różnych uczestników życia publicznego.	(ZR) I. Człowiek w społeczeństwie. Zdający: 4) analizuje poznawcze przyczyny stosowania stereotypów i związane z tym niebezpieczeństwa. (ZR) II. Różnorodność kulturowa. Zdający: 5) analizuje na przykładach zjawisk kulturowych cechy kultury masowej. (ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. Zdający: 6) [...] rozpoznaje przyczyny, przejawy i skutki nietolerancji i stygmatyzacji [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego podobieństwa i poprawnej różnicy.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Podobieństwo – W obu tekstach widoczna jest pogarda dla kultury popularnej i jej nosicieli, czyli dla nie-elit. Kultura ta i jej odbiorcy byli traktowani przez elity jako gorsi.

Różnica –

Typ 1.: W tekście 2. opisano zwiększenie się akceptacji dla różnych praktyk kulturowych, podczas gdy w tekście 1. podkreślono dystans między nosicielami różnych form kultury.

Typ 2.: W tekście 2. pobrzmiewają postawy elit, które chciały niegdyś, aby nie-elity wyzbywały się uczestnictwa w kulturze popularnej na rzecz uczestnictwa w kulturze wysokiej, amerykańskie elity z tekstu 1. natomiast działały w kierunku odseparowania własnej kultury wysokiej od niższych klas.

Zadanie 5.1. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 4) wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 1) [...] wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego i politycznego, krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski [...]. (ZP) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Zdający: 4) rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka.	(ZR) IV. Aspekty etniczne życia społecznego. Zdający: 2) [...] rozpoznaje przejawy ksenofobii i uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się temu zjawisku. (ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. Zdający: 6) [...] wyjaśnia, jak tworzą się podziały w społeczeństwie na „swoich” i „obcych”; rozpoznaje przyczyny, przejawy i skutki nietolerancji i stygmatyzacji.

Zasady oceniania

- 2 pkt – poprawne wyjaśnienie i sformułowanie trzech poprawnych argumentów.
 1 pkt – poprawne wyjaśnienie i sformułowanie jednego lub dwóch poprawnych argumentów ALBO sformułowanie dwóch lub trzech poprawnych argumentów.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Wyjaśnienie – Marian Turski w swoim przemówieniu wskazuje że ludobójstwo „nie spada z nieba”, czyli nie bierze się znikąd, że zanim dojdzie do ludobójstwa, mają miejsce mniej poważne incydenty.

Uzasadnienie (*trzy argumenty*) –

Typ 1.: Na wiele lat przed ludobójstwem prześladowano Tutsi politycznie, społecznie i ekonomicznie.

Typ 2.: Na wiele lat przed ludobójstwem wprowadzono segregację.

Typ 3.: Na wiele lat przed ludobójstwem dochodziło do grabienia majątków Tutsi.

Typ 4.: W latach 90. XX wieku, ale przed ludobójstwem, prowadzono w państwie kampanię nienawiści przeciwko Tutsi.

Zadanie 5.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych [...].	(ZR) IV. Aspekty etniczne życia społecznego. Zdający: 2) [...] rozpoznaje przejawy ksenofobii [...]. (ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. Zdający: 6) [...] rozpoznaje [...] przejawy i skutki nietolerancji i stygmatyzacji.

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

C

Zadanie 6.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 1) wyjaśnia [...] procesy [...] etniczne [...].	(ZR) IV. Aspekty etniczne życia społecznego. Zdający: 3) [...] przedstawia elementy dziedzictwa kulturowego etnicznej grupy mniejszościowej w Rzeczypospolitej Polskiej (mniejszości narodowe i etniczne [...]).

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnej nazwy.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Romowie

Zadanie 6.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 5) charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego.	(ZP) IV. Prawa człowieka i ich ochrona. Zdający: 3) przedstawia szczegółowe prawa mniejszości narodowych i etnicznych [...] w Rzeczypospolitej Polskiej.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Romowie nie utożsamiają się z narodem zorganizowanym we własnym państwie – nie mają państwa, w którym są narodem tytularnym.

Zadanie 7.1. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 4) wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 1) [...] wykorzystuje informacje na temat życia społecznego [...]. (ZP) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Zdający: 6) rozpoznaje różne aspekty, także prawne, problemów życia codziennego [...].	(ZR) I. Człowiek w społeczeństwie. Zdający: 3) wyjaśnia zjawisko alienacji oraz analizuje jego przyczyny i skutki. (ZR) III. Struktura społeczna i problemy społeczne. Zdający: 6) charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w Rzeczypospolitej Polskiej [...]. (ZR) IX. Sprawowanie władzy w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 6) przedstawia politykę państwa na rynku pracy w Rzeczypospolitej Polskiej [...]. (ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 15) wyjaśnia instytucje prawne prawa pracy w Rzeczypospolitej Polskiej (umowa o pracę i jej rodzaje [...]; prawa i obowiązki pracownicze).

Zasady oceniania

- 2 pkt – poprawne sformułowanie dwóch wad i dwóch zalet.
- 1 pkt – poprawne sformułowanie dwóch zalet lub dwóch zalet i jednej wady ALBO poprawne sformułowanie dwóch wad lub dwóch wad i jednej zalety ALBO poprawne sformułowanie zalety i wady.
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Zalety (dwie) –

Typ 1.: Taka forma umożliwia samodzielne kształtowanie warunków pracy.

Typ 2.: Taka forma umożliwia zaoszczędzenie czasu, np. potrzebnego na dojazd do miejsca pracy

Typ 3.: Podnosi się komfort pracy pracownika, co w istotny sposób może przełożyć się na proces zaspokajania jego potrzeb.

Typ 4.: Skoro pracownik zyskuje czas, może poświęcić go na kształtowanie więzi/relacji rodzinnych.

Wady (dwie) –

Typ 1.: Taka forma umożliwia sprzyja osamotnieniu pracowników.

Typ 2.: Taka forma osłabia więzi grupowe między pracownikami, w tym więzi zaufania oraz osłabia zdolność kolektywnego działania.

Typ 3.: Taka forma powoduje konieczność jednoczesnego, często niezwykle uciążliwego, łączenia ról społecznych (powstanie zjawiska „ciągłego bycia w pracy”).

Typ 4.: Pomieszanie przestrzeni i czasu poświęconego na życie rodzinne i zawodowe może powodować chaos i frustrację i tym samym negatywnie odbijać się zarówno na życiu rodzinnym/prywatnym, jak i zawodowym.

Zadanie 7.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 5) wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych [...].	(ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 15) wyjaśnia instytucje prawne prawa pracy w Rzeczypospolitej Polskiej [...]. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) [...] wskazuje, w jakim kodeksie obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – podanie poprawnej nazwy.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Kodeks pracy

Zadanie 8.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 2) przedstawia znaczenie różnych podmiotów w życiu publicznym [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych [...].	(ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 8) rozpoznaje przejawy patologii życia publicznego [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – podanie poprawnej nazwy.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

nepotyzm

Zadanie 8.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
I. Wiedza i rozumienie. Zdający: (ZR) 4) wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym; (ZP) 2) przedstawia znaczenie różnych podmiotów w życiu publicznym; charakteryzuje zasady i formy demokracji oraz wyjaśnia konsekwencje łamania tych zasad. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 1) pozyskuje i wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego, krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski [...]. (ZP) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Zdający: 6) diagnozuje problemy społeczno-polityczne na poziomie lokalnym, państwowym [...].	(ZR) III. Struktura społeczna i problemy społeczne. Zdający: 6) charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w Rzeczypospolitej Polskiej [...]. (ZR) VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. Zdający: 8) analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – postawy społeczeństwa polskiego wobec instytucji publicznych i polityków. (ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. Zdający: 18) wykazuje znaczenie klientelizmu w sprawowaniu władzy [...]. (ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 8) rozpoznaje przejawy patologii życia publicznego i wykazuje ich negatywny wpływ na życie publiczne; przedstawia mechanizmy korupcji [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne przedstawienie dwóch skutków.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

– Osoby wykwalifikowane nie są dopuszczane do sfery rządzenia państwem, jeśli nie są krewnymi.

– Efektywność systemu polityczno-administracyjnego nie jest istotna, a liczy się jego familiarny charakter.

Zadanie 9.1. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 3) przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 1) [...] wykorzystuje informacje na temat życia społecznego, w tym politycznego [...].	(ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 2) [...] przedstawia specyfikę referendum ogólnokrajowego i rodzajów referendów lokalnych w Rzeczypospolitej Polskiej; wyjaśnia, jakie warunki muszą zostać spełnione, by referendum się odbyło oraz by jego wyniki były wiążące (w przypadku lokalnych: by było ważne) [...].

Zasady oceniania

- 2 pkt – sformułowanie trzech poprawnych różnic.
- 1 pkt – sformułowanie dwóch poprawnych różnic.
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

- W przypadku referendum ogólnokrajowego wiążący wynik wymaga frekwencji minimum 50%, a nie – 30%.
- Przepisy nie przewidują przeprowadzania referendum ogólnokrajowego w sprawie odwołania organów władzy.
- Ważność referendum ogólnokrajowego jest stwierdzana przez Sąd Najwyższy, a nie – uzależniona od frekwencji.

Zadanie 9.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 3) przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 1) [...] wykorzystuje informacje na temat życia społecznego, w tym politycznego [...].	(ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 8) przedstawia organy stanowiące i wykonawcze samorządu terytorialnego na poziomie gminy [...] w Rzeczypospolitej Polskiej [...]. (SP) VII. Społeczność regionalna. Zdający: 1) [...] lokalizuje własne województwo [...] oraz pozostałe województwa.

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. P
2. P

Zadanie 10.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 3) przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli.	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. Zdający: 1) [...] charakteryzuje formę (jednoosobowa lub kolegiatna) głowy państwa we współczesnych republikach [...]; 2) przedstawia, odwołując się do współczesnych przykładów, typologie współczesnych monarchii [...]; 12) przedstawia ustroje terytorialno-prawne we współczesnych państwach demokratycznych – wyjaśnia podział na państwa unitarne i złożone [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia (nazwy i numeru państwa).

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – republikańska forma rządu.

Uzasadnienie – Belgia, oznaczona numerem 1, jest monarchią.

Zadanie 10.2. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 7) analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu.	(ZR) XIV. Integracja europejska. Zdający: 3) przedstawia integrację w ramach Unii Europejskiej (w aspekcie gospodarczym – od wspólnego rynku do unii gospodarczo-walutowej) [...]. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Zdający: 12) [...] lokalizuje jej [Unii Europejskiej] państwa członkowskie [...]. (SP) XII. Sprawy międzynarodowe. Zdający: 3) przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia (nazwy i numeru państwa).
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – przynależność do strefy Euro.

Uzasadnienie – Szwajcaria, oznaczona numerem 3, nie należy do strefy Euro.

Zadanie 11.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 3) przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 1) [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego, krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski [...].	(ZR) V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. Zdający: 9) przedstawia założenia ideowe ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych [...]. (ZR) VII. Rywalizacja o władzę. Zdający: 8) analizuje argumenty na rzecz [...] proporcjonalnego [...] systemu wyborczego.

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. P
2. P

Zadanie 11.2. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Wiedza i rozumienie. Zdający: (ZR) 3) przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli; (ZP) 3) przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 1) [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego, krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski [...].	(ZR) VII. Rywalizacja o władzę. Zdający: 8) analizuje argumenty na rzecz [...] proporcjonalnego [...] systemu wyborczego; przedstawia rozwiązania prawne w systemie proporcjonalnym sprzyjające personalizacji wyborów i stabilności rządu; 9) porównuje typy systemów wyborczych i analizuje ich wpływ na systemy partyjne; porównuje systemy wyborcze obowiązujące w wyborach w Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) wyjaśnia, jak przeprowadzane są powszechne i bezpośrednie wybory organów władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej; na przykładzie wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej porównuje ordynację proporcjonalną i większościową; analizuje potencjalne wady i zalety każdego z tych systemów wyborczych.

Zasady oceniania

- 2 pkt – poprawne porównanie w dwóch aspektach oraz poprawne wyjaśnienie związku w każdym z tych aspektów.
- 1 pkt – poprawne porównanie w dwóch aspektach lub porównanie w dwóch aspektach i wyjaśnienie związku w jednym z nich ALBO poprawne wyjaśnienie związku w każdym z tych aspektów lub poprawne wyjaśnienie związku w każdym z tych aspektów i poprawne porównanie w jednym z nich ALBO poprawne porównanie w jednym z aspektów i poprawne wyjaśnienie związku w jednym z aspektów.
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Klauzula zaporowa –

(porównanie) W Izraelu próg wyborczy wynosi – jak podano – 3,25%, a w Polsce – 5% (a dla koalicji – 8%).

(wyjaśnienie związku) Im niższa klauzula zaporowa, tym wyższa reprezentatywność parlamentu.

Liczba okręgów wyborczych –

(porównanie) W Izraelu mamy jeden wielomandatowy okręg wyborczy, a w Polsce jest ich ponad 40, a zatem w okręgu wyborczym w Polsce obsadza się mniej mandatów niż w Izraelu.

(wyjaśnienie związku) Im więcej mandatów jest do obsadzenia w okręgu, tym wyższa reprezentatywność parlamentu.

Zadanie 11.3. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 3) przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 1) [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego, krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski [...].	(ZR) VII. Rywalizacja o władzę. Zdający: 4) przedstawia na przykładach poszczególnych państw systemy partyjne w państwach demokratycznych: dwupartyjny, dwublokowy, partii dominującej, dwóch partii dominujących, rozbitcia wielopartyjnego, kooperacji partii [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie – W Izraelu funkcjonuje system wielopartyjny, jednak nie z partią dominującą, ponieważ partie mniejsze są w stanie zablokować działanie partii uzyskującej najlepszy wynik wyborczy, gdyż zwycięska partia nie ma większości (bezwzględnej).

Zadanie 12.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 3) przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] tekstów z zakresu nauk społecznych.	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. Zdający: 3) charakteryzuje systemy polityczne oparte na współpracy legislatywy i egzekutywy – parlamentarno-gabinetowy [...].

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

B

Zadanie 12.2. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Wiedza i rozumienie. Zdający: (ZR) 3) przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli; (ZP) 3) przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej.	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. Zdający: 3) charakteryzuje systemy polityczne oparte na współpracy legislatywy i egzekutywy – parlamentarno-gabinetowy [...]. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 4) [...] wymienia kompetencje Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Zgromadzenia Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej; 5) [...] przedstawia kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej: ceremonialno-reprezentacyjne, w stosunku do rządu, parlamentu [...].

Zasady oceniania

2 pkt – sformułowanie dwóch poprawnych kompetencji.

1 pkt – sformułowanie jednej poprawnej kompetencji.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Kompetencja głowy państwa wobec parlamentu –

Typ 1.: możliwość skrócenia kadencji w określonych przypadkach

Typ 2.: zarządzanie wyborów do parlamentu

Typ 3.: możliwość ogłoszenia orędzia

Typ 4.: prawo weta zawieszającego

Typ 5.: prawo inicjatywy ustawodawczej

Kompetencja parlamentu wobec głowy państwa –

Typ 1.: możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej

Typ 2.: możliwość stwierdzenia niemożności pełnienia urzędu ze względów zdrowotnych

Zadanie 13.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 5) charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych [...] oraz interpretacji innych źródeł [...] z zakresu przedmiotu.	(ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 2) [...] przedstawia procedurę ustawodawczą; 3) [...] interpretuje przepisy prawne.

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie –

Typ 1.: Projekt pilny może zostać zastosowany jedynie dla projektów wnoszonych przez Radę Ministrów, projekt opisany w tekście był projektem poselskim.

Typ 2.: Projekt pilny nie może dotyczyć ustaw podatkowych, a kwota wolna od podatku to sprawa fiskalna.

Zadanie 13.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 5) wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego.	(ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) porównuje ścieżkę legislacyjną wymaganą do [...] tworzenia ustaw [...] i projektów uznanych za pilne.

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. F
2. F

Zadanie 14.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 3) przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej.	(ZR) X. Kontrola władzy. Zdający: 11) charakteryzuje przedmiot i zakres odpowiedzialności konstytucyjnej; przedstawia procedury egzekwowania tej odpowiedzialności w Rzeczypospolitej Polskiej [...]. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) [...] interpretuje przepisy prawne.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie –

Typ 1.: Odpowiedzialność polityczną członkowie rządu ponoszą za sprawy należące do ich kompetencji, a nie – za naruszenie *Konstytucji RP*.

Typ 2.: Za naruszenie *Konstytucji RP* członkowie rządu ponoszą odpowiedzialność konstytucyjną.

Zadanie 14.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 3) przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej.	(ZR) X. Kontrola władzy. Zdający: 11) [...] przedstawia procedury egzekwowania tej odpowiedzialności [konstytucyjnej] w Rzeczypospolitej Polskiej [...]. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 10) przedstawia kompetencje [...] Trybunału Stanu [...].

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

C

Zadanie 15.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 8) wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] wybranych tekstów z zakresu nauk społecznych.	(ZR) V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. Zdający: 3) przedstawia najważniejsze teorie genezy państwa ([...] umowy społecznej [...]).

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – tekst 1.

Uzasadnienie – Autor tego tekstu wskazuje, że władza zostaje powołana na mocy ugody jednostki z innymi, co prowadzi do ograniczenia wolności, ale i do powstania społeczeństwa, które w celu zapewnienia bezpieczeństwa i pokojowego współżycia tworzy władzę polityczną, a co za tym idzie – państwo.

Zadanie 15.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 8) wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 1) [...] wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego i politycznego, krytycznie je analizuje [...].	(ZR) V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. Zdający: 11) analizuje kwestię pojmowania [...] wolności [...] w różnych nurtach myśli politycznej. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) [...] interpretuje przepisy prawne.

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – tekst 1.

Uzasadnienie –

Typ 1.: Artykuł 31. wskazuje, że granicą wolności człowieka w Polsce jest prawo, w tym – prawa innych. Tak samo wolność definiuje autor 1. tekstu, który pisze, że wolność ludzi oznacza życie pod rządami stałych praw.

Typ 2.: Artykuł 31. wskazuje, że granicą wolności człowieka w Polsce jest prawo, w tym – prawa innych. Tymczasem autor 2. tekstu jest przeciwnikiem wolności formalnej w jakimkolwiek aspekcie związanej z państwem. Uważa także, że wolność nie powinna mieć ograniczeń.

Zadanie 16.1. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Wiedza i rozumienie. Zdający: (ZR) 3) przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli. (ZR) 5) wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego. (ZP) 3) przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej.	(ZR) IX. Sprawowanie władzy w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 6) przedstawia politykę państwa na rynku pracy w Rzeczypospolitej Polskiej; rozróżnia formy [...] świadczeń socjalnych dla bezrobotnych. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 7) przedstawia zakres działania poszczególnych poziomów samorządu terytorialnego (gmina, powiat, województwo) w Rzeczypospolitej Polskiej [...]. (ZP) VI. Wybrane problemy polityki publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) przedstawia działania w celu ograniczenia bezrobocia i wykluczenia społecznego na przykładzie działalności urzędu pracy w swoim powiecie.

Zasady oceniania

2 pkt – podanie trzech poprawnych nazw.

1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. pasywna

2. powiatowego

3. (powiatowy) urząd pracy

Zadanie 16.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 3) przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli; 4) wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym; 5) wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego.	(ZR) IX. Sprawowanie władzy w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) wyjaśnia pojęcie „finansów publicznych” [...]; 6) przedstawia politykę państwa na rynku pracy w Rzeczypospolitej Polskiej; rozróżnia formy polityki aktywnej [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie dwóch poprawnych argumentów.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

(dwa argumenty)

Typ 1.: Kiedy bezrobotni znajdą zatrudnienie, państwo nie będzie musiało ponosić kosztów zasiłków i innych świadczeń dla bezrobotnych.

Typ 2.: Kiedy bezrobotni znajdą zatrudnienie, od ich wynagrodzenia odprowadzany będzie podatek, który zasili budżet państwa.

Typ 3.: Kiedy bezrobotni znajdą zatrudnienie, ich praca przyczyni się do wzrostu gospodarczego (i poprawy jakości życia obywateli).

Zadanie 17.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 5) wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) [...] wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...] z zakresu przedmiotu.	(ZR) X. Kontrola władzy. Zdający: 9) wykazuje znaczenie sądownictwa konstytucyjnego dla państwa prawa; przedstawia działania Trybunału Konstytucyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej, odwołując się do przykładów rozstrzygniętych przez niego spraw. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 10) przedstawia kompetencje [...] Trybunału Konstytucyjnego [...] w Rzeczypospolitej Polskiej [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. P

2. F

Zadanie 17.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 5) wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego; 6) charakteryzuje kwestię praw człowieka [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 1) [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego, krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski [...].	(ZR) X. Kontrola władzy. Zdający: 9) wykazuje znaczenie sądownictwa konstytucyjnego dla państwa prawa; przedstawia działania Trybunału Konstytucyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej, odwołując się do przykładów rozstrzygniętych przez niego spraw. (ZP) IV. Prawa człowieka i ich ochrona. Zdający: 2) przedstawia [...] sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich; [...] wykazuje znaczenie skargi konstytucyjnej.

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Typ 1.: Skargę konstytucyjną wnosi osoba, której konstytucyjne wolności lub prawa zostały pogwałcone, a uznaje ona, że instytucja państwa orzekła o jej prawach bądź wolnościach na podstawie aktu prawnego niezgodnego z Konstytucją RP.

Typ 2.: Rzecznik Praw Obywatelskich nie może wnieść z urzędu skargi konstytucyjnej, wnioskować może obywatel (także ten piastujący funkcje RPO – ale wówczas wnioskując jako obywatel w swojej sprawie).

Zadanie 18.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 5) wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) [...] wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...] z zakresu przedmiotu.	(ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 20) stosuje [...] podstawowe instytucje prawa karnego w Rzeczypospolitej Polskiej (odpowiedzialność za wykroczenie i karna [...]); 21) przedstawia kary [...] unormowane w Kodeksie wykroczeń [...] w Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo [...] karne; [...] interpretuje przepisy prawne; 11) przedstawia przebieg postępowania karnego w Rzeczypospolitej Polskiej [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Tymczasowe aresztowanie jest środkiem zapobiegawczym stosowanym wobec osoby podejrzanej (lub oskarżonej) o popełnienie przestępstwa, natomiast areszt jest karą wymierzaną wobec osób, które dopuściły się wykroczenia.

Zadanie 18.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 5) wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) [...] wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...] z zakresu przedmiotu.	(ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 21) przedstawia kary [...] unormowane w Kodeksie wykroczeń [...] w Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo [...] karne; wskazuje, w jakim kodeksie obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy; interpretuje przepisy prawne; 11) przedstawia przebieg postępowania karnego w Rzeczypospolitej Polskiej [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne przyporządkowanie dwóch nazw.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. Kodeks wykroczeń
2. Kodeks postępowania karnego

Zadanie 19.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 7) analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) [...] wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...] z zakresu przedmiotu.	(ZR) XIV. Integracja europejska. Zdający: 3) przedstawia [...] najważniejsze postanowienia aktów prawa pierwotnego: Traktatu o Unii Europejskiej (traktatu z Maastricht), traktatu amsterdamskiego i traktatu nicejskiego; 4) rozważa kwestię charakteru prawnego Unii Europejskiej, korzystając z przepisów traktatu z Lizbony [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne przyporządkowanie dwóch nazw.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. traktat lizboński
2. traktat nicejski

Zadanie 19.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 7) analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: 2) [...] wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...] z zakresu przedmiotu.	(ZR) XIV. Integracja europejska. Zdający: 3) przedstawia [...] najważniejsze postanowienia aktów prawa pierwotnego: Traktatu o Unii Europejskiej (traktatu z Maastricht), traktatu amsterdamskiego i traktatu nicejskiego; 4) rozważa kwestię charakteru prawnego Unii Europejskiej, korzystając z przepisów traktatu z Lizbony [...]. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) [...] interpretuje przepisy prawne.

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie dwóch poprawnych argumentów.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Traktat 1. –

Typ 1.: W traktacie 1. jest mowa o likwidacji Wspólnot Europejskich, a w traktacie z Maastricht to one miały podmiotowość prawną.

Typ 2.: Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej nie istniał w okresie wejścia w życie traktatu z Maastricht.

Traktat 2. – W traktacie 2. jest mowa o traktacie z Amsterdamu, a ten był późniejszy niż traktat z Maastricht.

Zadanie 20.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 7) analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZR) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Zdający: 6) rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka [...].	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. Zdający: 8) przedstawia konflikty międzynarodowe i etniczne w nieunijnej części Europy; lokalizuje je, wyjaśnia ich przyczyny i konsekwencje; 13) wyjaśnia pojęcia pomocy humanitarnej, współpracy rozwojowej, interwencji humanitarnej oraz misji pokojowej; podaje ich przykłady z różnych części świata [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie –

Typ 1.: Kosovo nie jest państwem członkowskim ONZ.

Typ 2.: Srebrenica i Žepa nie znajdują się w Kosowie.

Typ 3.: działalność specjalnego sprawozdawcy w byłej Jugosławii nie dotyczyła Kosowa.

Typ 4.: Listy dotyczą Bośni i Hercegowiny.

Zadanie 20.2. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 6) charakteryzuje kwestię praw człowieka i ich międzynarodowej ochrony; 7) analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu.	(ZR) XII. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa. Zdający: 5) charakteryzuje system ochrony praw człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych [...]. (ZR) XIII. Ład międzynarodowy. Zdający: 13) wyjaśnia pojęcia pomocy humanitarnej, współpracy rozwojowej, interwencji humanitarnej oraz misji pokojowej; podaje ich przykłady z różnych części świata [...]. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Zdający: 7) charakteryzuje cele [...] Organizacji Narodów Zjednoczonych [...]; przedstawia jej wybrane działania [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

„Błękitne helmy” to część sił zbrojnych państw lub organizacji ponadpaństwowych działających jako siły pokojowe na podstawie rezolucji ONZ.

Zadanie 21. (0–5)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 5) wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego. II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: (ZR) 1) [...] wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego [...], krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski; (ZP) 2) [...] wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...] z zakresu przedmiotu. (ZP) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Zdający: 6) rozpoznaje różne aspekty, także prawne, problemów życia codziennego i podaje możliwe sposoby ich rozwiązania. (ZR) IV. Komunikowanie i współdziałanie. Zdający: 5) korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego, w tym instytucje prawne – sporządza pisma do organów władz.	(ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 7) przedstawia strukturę sądu rejonowego [...]; 17) wyjaśnia instytucje prawne prawa rodzinnego w Rzeczypospolitej Polskiej [...]; 18) [...] pisze pozew w sprawie cywilnej. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) [...] interpretuje przepisy prawne; 6) wyjaśnia podstawowe instytucje prawne prawa rodzinnego w Rzeczypospolitej Polskiej (małżeństwo, wspólnota majątkowa [...]); 7) przedstawia przebieg postępowania cywilnego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz uczestniczące w nim strony; analizuje kasus z zakresu prawa cywilnego lub rodzinnego, w tym pozew w takiej sprawie.

Zasady oceniania

- 5 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni dwiema kategoriami elementów składowych oraz o właściwej konstrukcji.
- 4 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni dwiema kategoriami elementów składowych ALBO rozwiązanie ze zrealizowaną jedną kategorią elementów składowych w pełni i z jedną – częściowo oraz o właściwej konstrukcji.
- 3 pkt – rozwiązanie ze zrealizowaną jedną kategorią elementów składowych w pełni i z jedną – częściowo.
- 2 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo dwiema kategoriami elementów składowych ALBO rozwiązanie ze zrealizowaną w pełni jedną kategorią elementów składowych.
- 1 pkt – rozwiązanie ze zrealizowaną częściowo jedną kategorią elementów składowych.
- 0 pkt – rozwiązanie bez zrealizowanej kategorii elementów składowych ALBO brak rozwiązania.

Kategorie elementów składowych:

- 1) właściwe dane i nazwy stron, właściwe nazwy i dane sądu oraz wydziału sądu;
- 2) właściwy nazwa (i tytuł) pisma; właściwie sformułowane punkty żądania: ustanie wspólności majątkowej (wraz z datą wsteczną 1 maja 2021 r.) oraz obciążenie pozwanego kosztami postępowania sądowego.

** Właściwa konstrukcja w przypadku tego zadania – właściwe rozplanowanie pisma wraz z miejscem i datą jego sformułowania.*

Przykładowa odpowiedź

Wrocław, 10 stycznia 2022 r.	
Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Fabrycznej Wydział Rodzinny i Nieletnich Wrocław, ul. Świebodzka 5	
Powódka: Alina Abacka ul. Legnicka 174 m. 12, Wrocław	
Pozwany: Adam Abacki ul. Legnicka 174 m. 12, Wrocław	
Pozew o ustanowienie rozdzielności majątkowej	
1) Wnoszę o ustanowienie rozdzielności majątkowej między mną a pozwanym od dnia 1 maja 2021 roku.	
2) Wnoszę o zasądzenie od pozwanego na moją rzecz kosztów procesu.	

Zadanie 22. (0–7)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. Zdający: 4) wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym; 7) analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu; 8) wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych, także w perspektywie globalnej i ze wskazaniem na globalne współzależności. II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Zdający: (ZR) 1) [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego, krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski [...]; (ZR) 4) wykorzystuje informacje do tworzenia własnej złożonej wypowiedzi oraz rozważania różnych rozwiązań w obszarze społeczno-politycznym; (ZP) 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych i popularnonaukowych oraz interpretacji innych źródeł [...] z zakresu przedmiotu. (ZP) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Zdający: 3) analizuje i wyjaśnia złożone problemy społeczne, polityczne i wyzwania globalne [...]. (ZR) IV. Komunikowanie i współdziałanie. Zdający: 2) tworzy strategię argumentowania [...].	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. Zdający: 1) rozróżnia typy łańdów międzynarodowych (monocentryczny, dwubiegunowy, policentryczny), odwołując się do historii XX i XXI wieku; przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw dla funkcjonowania tych łańdów; 2) przedstawia zmiany w międzynarodowym łańdzie politycznym i gospodarczym w XXI wieku; 10) przedstawia konflikty międzynarodowe i etniczne w XXI wieku na obszarze Środkowego [...] Wschodu; lokalizuje je i wyjaśnia ich przyczyny i konsekwencje; 12) charakteryzuje na przykładach najczęściej stosowane sposoby rozwiązywania długotrwałych konfliktów między narodami i państwami; 13) wyjaśnia pojęcia [...] interwencji humanitarnej oraz misji pokojowej; podaje ich przykłady z różnych części świata, oceniając ich skuteczność i aspekty moralne; 15) charakteryzuje strategie zwalczania terroryzmu, wskazując na ich słabe i mocne strony; 20) wymienia najważniejsze operacje pokojowe i militarne Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego; wykazuje zmieniającą się rolę tej organizacji od lat 90. XX wieku. (ZR) XV. Polska polityka zagraniczna. Zdający: 6) przedstawia udział Rzeczypospolitej Polskiej w międzynarodowych misjach pokojowych i operacjach militarnych oraz polskie inicjatywy na rzecz międzynarodowego pokoju, demokracji oraz w zakresie pomocy humanitarnej i rozwojowej od lat 90. XX wieku. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. Zdający: 10) przedstawia genezę, cele i najważniejsze organy Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego; ocenia wpływ tej organizacji na utrzymanie pokoju międzynarodowego i pozycję Stanów Zjednoczonych Ameryki w świecie.

Zasady oceniania

- 7 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni trzema aspektami tematu oraz o właściwej formie, strukturze i logice wyводу.
- 6 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi dwoma aspektami tematu w pełni i z jednym – częściowo oraz o właściwej formie, strukturze i logice wyводу ALBO rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni trzema aspektami tematu.
- 5 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi dwoma aspektami tematu w pełni i z jednym – częściowo ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem w pełni i z dwoma – częściowo oraz o właściwej formie, strukturze i logice wyводу.
- 4 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni dwoma aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo trzema aspektami tematu oraz o właściwej strukturze i logice wyводу, ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i z dwoma – częściowo.
- 3 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo trzema aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i z jednym – częściowo.
- 2 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo dwoma aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym w pełni jednym aspektem tematu.
- 1 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanym częściowo jednym aspektem tematu.
- 0 pkt – rozwiązanie bez zrealizowanego aspektu tematu ALBO brak rozwiązania.

Aspekty tematu:

- 1) Przedstawienie czynników kształtujących strategię i zadania NATO w okresie ładu dwubiegunowego: polaryzacja układu sił na świecie, w tym w Europie, powstanie bloku radzieckiego, rozwój rywalizacji zimnowojennej.
- 2) Przedstawienie czynników kształtujących strategię i zadania NATO po 1989 r. (w okresie ładu postzimnowojennego): upadek ZSRR, dekomunizacja i demokratyzacja państw Europy Środkowej, eskalacja nowych zagrożeń, np. terroryzm międzynarodowy, fundamentalizm islamski, zmiana polityki Rosji w XXI wieku.
- 3) Okoliczności uruchomienia procedur związanych z art. 5 traktatu waszyngtońskiego: działania terrorystyczne prowadzone przez Al-Kaidę, zamach terrorystyczny z 11 września 2001 r., interwencja w Afganistanie.

** Do właściwej formy w przypadku tego zadania wliczamy także odwołanie się do materiałów źródłowych.*

Przykładowa odpowiedź

Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego powstała w 1949 roku – w okresie kształtowania się ładu dwubiegunowego. W tamtym okresie nastąpiła polaryzacja układu sił na świecie – Stany Zjednoczone razem z Europą Zachodnią oraz Związek Radziecki razem z państwami bloku wschodniego oddzieliły się od siebie żelazną kurtyną. Wrogość między oboma blokami miała charakter polityczny, gospodarczy, jak również wojskowy – Układ Warszawski stworzony pod auspicjami ZSRR oraz NATO działające pod auspicjami USA miały się równoważyć. Nie doszło nigdy do bezpośredniego starcia między ich siłami – dlatego tamten okres nazywa się „zimnowojennym” – niebezpieczeństwo wybuchu nowej wojny wisiało nad światem, stan napięcia i rywalizacji ideologicznej był cały czas, ale konflikt pozostawał „zamrożony”. Przygotowując się do ewentualnej eskalacji, oba bloki stawiały na rozwój technologii wojskowej, tworzenie coraz bardziej zaawansowanych i śmiertelnych

broni (w tym broni jądrowej), jak również kwestie prestiżowe, jakim niewątpliwie był wyścig między oboma mocarstwami w eksploracji kosmosu. W tamtym okresie cele NATO były proste i koncentrowały się na zapewnieniu bezpieczeństwa międzynarodowego oraz systemu szybkiego reagowania w przypadku zagrożenia dla jednego z członków paktu ze strony zewnętrznego wroga – państw bloku wschodniego.

Po upadku ZSRR w 1991 roku NATO musiało na nowo zdefiniować swoją tożsamość. Tak, jak zostało to podkreślone w tekście 1. – państwa należące do NATO przechodziły kryzys związany z pozornym brakiem wspólnych wyzwań. Transformacja oraz demokratyzacja państw Europy Wschodniej oraz samej Rosji spowodowały powstanie tezy o utracie racji bytu NATO. Wobec tego organizacja ta została zaangażowana w działania wykraczające poza pierwotny cel jej działalności, jakim były interwencje na Bałkanach w latach 90. XX w. (Bośnia i Hercegowina oraz Jugosławia). NATO zostało przekształcone z organizacji o charakterze obronnym w organizację, która zdolna była do przeprowadzania operacji poza terytorium swoich państw członkowskich, w celu ochrony praw człowieka oraz stabilizacji sytuacji w niespokojnych państwach. Organizacja postawiła również na poszerzenie swojej formuły – przyjęte zostały nowe państwa, które wcześniej pozostawały we wrogim bloku (m.in. w 1999 oraz 2004 roku, wśród nich i Polska). Jednocześnie w nowym stuleciu pojawiło się zagrożenie ze strony Rosji. Rosja koncentrowała się na odzyskaniu swoich wpływów w swoim bezpośrednim sąsiedztwie za pomocą środków wojny hybrydowej i działań niebezpośrednich (Gruzja 2008, Ukraina 2014). Jednak pełnowymiarowy, bezpośredni atak na Ukrainę w lutym 2022 roku spowodował, że zagrożenie ze strony Federacji Rosyjskiej wróciło do oficjalnej agendy NATO, które zaangażowało się w militarną pomoc Ukrainie poprzez przekazanie sprzętu wojskowego.

Wydarzeniem, które pozwoliło na odrodzenie pierwotnej idei NATO, były zamachy terrorystyczne na Stany Zjednoczone we wrześniu 2001 roku. Bezpośredni atak na terytorium państwa członkowskiego pozwolił na uruchomienie artykułu 5 traktatu waszyngtońskiego – członkowie NATO zdecydowali się na zinterpretowanie tych wydarzeń jako zbrojnej napaści na swojego członka i uznali ją za napad przeciwko nim wszystkim. Terroryzm międzynarodowy i fundamentalizm islamski został uznany za największe niebezpieczeństwo dla światowego pokoju. W ramach swojego prawa do zbiorowej samoobrony, angażując przy tym również państwa spoza Sojuszu, NATO przeprowadziło operację militarną na terytorium Afganistanu, której celem było obalenie reżimu talibów – uznanych za odpowiedzialnych za wrześniowe ataki. Jednocześnie samo zakończenie władzy talibów nie zakończyło obecności wojsk NATO w Afganistanie – sytuacja w tym państwie, jak wskazuje tekst 2., wymagała ciągłej obecności wojsk międzynarodowych. Z jednej strony celem była normalizacja sytuacji w tym państwie, z drugiej – niewątpliwie możliwość ciągłego szkolenia wojsk natowskich w sytuacji bojowej. Kiedy wojska zachodnie ostatecznie opuściły Afganistan, Talibowie bardzo szybko odzyskali kontrolę nad tym państwem.

Jak widać, rola NATO zmieniała się wraz ze zmianami w łądze międzynarodowym. Jednak wskazany w materiałach art. 5 traktatu waszyngtońskiego został użyty w związku z tzw. wojną z terroryzmem.